

A bhith nad fhianais

LEABHRAN AIRSON CLANN
ANN AN IMEACHDAN CÙIRTE ÈISTEACHDAN CHLOINNE

A bhith nad fhianais

**LEABHRAN AIRSON CLANN
ANN AN IMEACHDAN CÙIRTE ÈISTEACHDAN CHLOINNE**

Taing shònraichte don chloinn ann am Bun-sgoil Albert ann an Springburn agus Bun-sgoil Ghleann Dail ann am Pollokshields.

Dealbhan le Eleanor Meredith,
Colaiste Ealain agus Dealbh Donnchadh Iordanstone, Oilthigh Dhundè

Dèante airson Riaghaltas na h-Alba le Astron B41392 06/05
Foillsichte le Riaghaltas na h-Alba, Òg-mhìos, 2005

Tha 100% den sgrìobhainn seo air a chlà-bhualadh air pàipear ath-chuartaichte agus gabhar ath-chleachdadh 100%

clàr-innse

- 01 ro-ràdh
- 02 dè a tha ann am fianais?
- 04 cò a dh'fhaodas do chuideachadh?
- 06 dè a thachras mus tig mi gu cùirt?
- 07 dè a tha ann an cùirt?
- 08 cò a tha ann an seòmar na cùirte agus dè an obair a tha aca?
- 10 dè an obair a tha agadsa mar fhianais?
- 12 ag innse don chùirt na tha fios agad
- 14 gad chuideachadh a bhith nad fhianais
- 16 a' cleachdadh telebhisean sònraichte
- 18 a' cleachdadh scrion
- 20 a' cleachdadh neach-taice
- 21 rudan eile a dh'fhaodadh do chuideachadh
- 22 a' tadhal air a' chùirt
- 24 a' feitheamh ri bhith nad fhianais
- 26 dè a thachras an uair a tha thu deiseil?
- 27 rudan ri chuimhneachadh
- 28 ceistean?

ro-ràdh

Chaidh iarraidh ort a bhith nad fhianais.

Cuidichidh an leabhran seo thu.

dè a tha ann am fianais?

Is e a tha ann am fianais ach cuideigin aig am faodadh fios a bhith mu rudeigin cudromach.

Ma dh'fhaodte gum faca no gun cuala tu rudeigin.
Neo 's dòcha gu bheil rudeigin air tachairt dhut.

Is dòcha gu bheil thu air bruidhinn ri neach-aithris chloinne, neach-lagha, neach-obrach sòisealta no ris a' phoileas agus air na tha fios agad innse dhaibh.

A-nise, tha e cudromach innse do na daoine a tha anns a' chùirt mu na tha fios agad.

'S e a bhith nad fhianais a theirear ris a seo.

Chan eil fios aig cuid de chloinn air mòran mu dheidhinn a bhith nad fhianais no a bhith a' dol gu cùirt. Na gabh dragh. Tha mòran dhaoine ann a chuidicheas tu.

Seo cuid de na rudan a tha clann eile air faighneachd mu dheidhinn.

Dè a thachras sa chùirt?

Cò a bhitheas anns a' chùirt?

Am bi mi leam fhèin?

Cò as urrainn cuideachadh an uair a tha mi nam fhianais?

Innsidh an leabhran seo dhut na dh'fheumas tu fhaighinn a-mach.

cò a dh'fhaodas do chuideachadh?

Tha mòran dhaoine ann a dh'fhaodas do chuideachadh. Faodaidh tu bruidhinn ri cuideigin anns an teaghlach agad fhèin no ri cuideigin anns an sgoil agad.

Seo cuid a dhaoine eile air a bheil e mar dhleastanas cuideachadh a thoirt dhut:

- Faodaidh **an neach-aithris chloinne no an neach-lagha** do chuideachadh. Seo an neach a dh'iarr ort a bhith nad fhianais.
- Faodaidh **neach-obrach sòisealta** do chuideachadh. Is e a tha ann an neach-obrach sòisealta ach cuideigin a tha ag obair le daoine a tha feumach air barrachd cuideachaidh.
- **Neach-dìon.** Ann an cuid a chùisean, bidh neach-dìon ann gus cuideachadh a thoirt dhut.

dè a thachras mus tèid mi gu cùirt?

Ma dh'fhaodte gu bheil thu air bruidhinn ris an neach-aithris chloinne no an neach-lagha mu dheidhinn a bhith nad fhianais. Is e a tha anns an neach-aithris agus neach-lagha ach daoine a tha a' toirt air an lagh obrachadh ceart.

Mar as trice thig an neach-aithris agus an neach-lagha a bhruidhinn riut agus a dh'fhaighneachd ceistean dhìot. Is dòcha gum bi barrachd is aon neach-lagha ann a bhitheas airson ceistean a chur ort.

Faodaidh iadsan innse dhut mu dheidhinn na cùirte agus sealltainn dhut cò ris a tha i coltach. Innis dhaibh ma tha thu airson tadhal air a' chùirt agus sùil a thoirt timcheall oirre.

Feuchaidh an neach-aithris no an neach-lagha ris na ceistean agad uile a fhreagairt.

dè a tha ann an cùirt?

Is e a tha ann an cùirt ach àite far a bheil siorraidh ag obair. Tha an siorraidh os cionn na cùirte agus is e an obair aca èisteachd ris na tha agadsa ri ràdh. Faodaidh iad cuideachd ceistean a chur ort.

Feumaidh a' chùirt co-dhùnadh co dhiubh a tha rudeigin air tachairt agus dè an ath rud a bu chòir tachairt.

Is e togalaichean le barrachd air aon seòmar nam broinn a tha anns a' chuid as motha de chùirtean. Is e seòmar na cùirte an seòmar as cudromaiche.

cò a tha ann an seòmar na cùirte agus dè an obair a tha aca?

- **Tha an siorraidh, neach-aithris na cloinne agus an neach-lagha an-còmhnaidh ann an seòmar na cùirte.** Is e an obair acasan dèanamh cinnteach gu bheil a h-uile dad cothromach.

Tha daoine eile aig siorraidhean airson an cuideachadh.

- **An clàrca:** Seo an neach a tha a' coimhead as dèidh pàipearan an t-siorraidh.
- **Oifigear na cùirte (uaireannan theirear am macer ris):** Seo an neach a bhios a' faighinn rudan don t-siorraidh agus a' coimhead as dèidh nan daoine eile a tha sa chùirt.

Mìnichidh an neach a dh'iarr ort a bhith nad fhianais cò eile a dh'fhaodas a bhith anns an t-seòmar-cùirte.

dè an obair a tha agadsa mar fhianais?

Is e an obair agadsa innse do na daoine sa chùirt mu na tha fios agad. Uaireannan faodaidh seo a bhith duilich. Tuigidh an siorraidh, neach-aithris na cloinne agus an neach-lagha ma tha beagan de dhragh ort. Tha fios aca gu bheil thu ann airson an cuideachadh. Agus bheir iadsan cuideachadh dhutsa.

Thèid ceistean a chur ort.

- Is dòcha gum faighnich an siorraidh dè an t-ainm a tha ort agus dè an aois a tha thu.
- Cuiridh neach-aithris na cloinne agus an neach-lagha ceistean ort mu rudeigin a tha thu air fhaicinn no air a chluinntinn.
- Is dòcha gum faighnich iad dhut mu dheidhinn rudeigin a tha air tachairt dhut.

Bu chòir dhut a h-uile dad air a bheil fios agad innse don t-siorraidh, neach-aithris na cloinne agus an neach-lagha.

Tha e ceart gu leòr innse dhaibh fiù's ma tha e duilich bruidhinn mu dheidhinn cuid de rudan.

Tha e ceart gu leòr rùn-dìomhair innse dhaibh, fhad's a tha e fìor.

Cha bu chòir eagal a bhith ort an fhìrinn innse.

ag innse don chùirt na tha fios agaibh

Chan eil fios aig an t-siorraidh, neach-aithris na cloinne agus an neach-lagha dè a thachair. Feumaidh tusa an cuideachadh le bhith ag innse don chùirt na tha fios agad.

Tha e fìor chudromach an fhìrinn innse mun a h-uile dad.

Èist gu cùramach ris na ceistean uile. Feuch ris na ceistean a fhreagairt. Cuimhnich gum bruidhinn thu gu soilleir agus gu cruaidh.

Tha a' chùirt airson cluinntinn na tha **agadsa** ri ràdh. Cha bu chòir do dhuine sam bith innse dhut dè a bu chòir dhut a ràdh.

Uaireannan cleachdaidh neach-aithris na cloinne no an neach-lagha faclan fada agus duilich, no faighnichidh iad ceistean nach eil furasta an tuigsinn. Mura bheil thu a' tuigsinn facal no ceist, tha e ceart gu leòr a ràdh 'Chan eil mi a' tuigsinn'.

Faodaidh tu do làmh a chur suas agus a ràdh 'gabh mo leisgeul', dìreach mar a tha thu a' dèanamh anns an sgoil. Faodaidh tu iarraidh orra faclan nas lugha a chleachdadh.

Tha e cudromach nach feuch thu ri tuairmse a dhèanamh mu dheidhinn rudeigin.

Mura bheil fios agad air an fhreagairt no mura bheil cuimhne agad, tha e ceart gu leòr sin a ràdh.

Na bi troimhe-chèile mura bheil fios agad air an fhreagairt.

gad chuideachadh a bhith nad fhianais

Chan eil e an-còmhnaidh furasta a bhith nad fhianais. Tha inbhich a' tuigsinn gum faodadh tu a bhith iomagaineach.

Thèid innse dhut mu dhiofar dhòighean a chuidicheas tu a bhith nad fhianais. Faodaidh na dòighean seo do chuideachadh ann a bhith a' faireachdainn nas comfurtaile.

Innsidh an neach-aithris, an neach-lagha no an neach-obrach sòisealta dhut mu dheidhinn nan dòighean sònraichte seo a thaobh a bhith nad fhianais.

a' cleachdadh telebhisean sònraichte

Faodaidh tu a bhith nad fhianais le bhith a' cleachdadh telebhisean sònraichte gun a bhith a' dol a steach don t-seòmar-cùirte. Faodaidh seo do chuideachadh mura bheil thu cinnteach mu bhith a' dol a steach do sheòmar-cùirte luma làn dhaoine. Faodaidh sibh an telebhisean seo a chleachdadh gus bruidhinn ris an t-siorraidh, neach-aithris na cloinne agus luchd-lagha.

Dh'fhaodadh seòmar na telebhisean a bhith anns an aon togalach ris an t-seòmar-cùirte.

Uaireannan chan fheum clann òga a thighinn a-steach do thogalach na cùirte idir. Dh'fhaodadh seòmar na telebhisean a bhith ann an togalach eile air falbh bhon chùirt.

An uair a tha an telebhisean air a tionndadh air, faodaidh na daoine a tha anns an t-seòmar-cùirte d'fhaicinn agus do chluinntinn. Chì thu an neach a bhios a' cur nan ceistean ort air scrion na telebhisean.

Bu chòir dhut innse don t-siorraidh mura bheil thu a' cluinntinn nan ceistean ceart no ma tha trioblaid eile ann.

a' cleachdadh scrion

Is dòcha gu bheil thu airson a dhol a-steach don t-seòmar-cùirte ach gu bheil thu draghail mu bhith a' faicinn cuideigin sa chùirt.

Faodar scrion a chur suas anns an t-seòmar-cùirte gus nach fheum thu coimhead air an neach sin.

Tha an scrion mar chùirtair a tha a' sgaradh an t-seòmair.

Bidh thu fhathast air chomas an siorraidh, neach-aithris na cloinne agus an luchd-lagha agus an luchd-taice aca fhaicinn.

a' cleachdadh neach-taice

Faodaidh tu cuideachd inbheach fhaighinn a bhitheas còmhla riut fad an t-siubhail fiù's an uair a tha thu a' bruidhinn ris an t-siorraidh no an neach-aithris no an luchd-lagha.

Is e neach-taice a theirear ris an neach seo.

Smaoinich mu dheidhinn cò a b'fheàrr leat mar neach-taice.

rudan eile a dh'fhaodadh do chuideachadh

Faodaidh neach-aithris na cloinne, neach-obrach sòisealta no an neach-lagha innse dhut mu dhòighean sònraichte sam bith eile san tèid aca air do chuideachadh a bhith nad fhianais.

Tha a' chùirt airson faighinn a-mach dè an dòigh sa bheil thu airson a bhith nad fhianais.

Na biodh eagal ort ceistean fhaighneachd.

Cuidichidh cuideigin thu an taghadh as fheàrr a dhèanamh dhutsa.

Ma dh'atharraicheas tu d'inntinn, innis do chuideigin as urrainn do chuideachadh.

a' tadhal air a' chùirt

Is dòcha nach robh thu ann an cùirt riamh roimhe.

'S e deagh smuain a th' ann tadhal air a' chùirt no air an làraich far a bheil thu gu bhith nad fhianais.

Faodaidh tu a dhol ann còmhla ri cuideigin is aithne dhut. 'S dòcha cuideigin bhon teaghlach agad no an neach-obrach sòisealta agad no neach-aithris na cloinne.

Faodaidh tu sùil a thoirt timcheall agus faicinn càit' am bi thu nad shuidhe.

Chì thu an telebhisean shònraichte agus an scrion. Faodaidh tu feuchainn air a bhith nad fhianais.

Ma tha thu airson beagan spòrs fhaighinn, faodaidh tu feuchainn air a bhith nad shiorraidh.

Is dòcha gum bi e comasach dhut fhaicinn cò ris a tha seòmar-cùirte agus na dòighean sònraichte coltach air CD ROM. Faodaidh tu faighneachd mu dheidhinn seo.

a' feitheamh ri bhith nad fhianais

Faodaidh tu bhith a' feitheamh ùine mhòr airson a bhith nad fhianais.

'S e àiteachan trang a tha ann an cùirtean. Is dòcha gum feum thu feitheamh. Is dòcha gum fairich thu an ùine fada.

'S e deagh bheachd a tha ann leabhar no comaig a thoirt leat no fear de na dèideagan as fheàrr leat.

Iarr air an neach a tha a' tighinn còmhla riut rudeigin a thoirt leibh airson ithe agus òl.

Uaireannan feumaidh tu a dhol dhachaigh agus tilleadh air ais latha eile.

Uaireannan 's dòcha gu bheil thu air tòiseachadh air ceistean a fhreagairt ach gum feum thu tilleadh air ais latha eile airson crìochnachadh.

dè a thachras an uair a tha thu deiseil?

As dèidh do na ceistean uile a bhith air am faighneachd, agus as dèidh dhut na tha fios agad innse don chùirt, bidh thu deiseil.

Bidh thu air obair fìor chudromach a dhèanamh.

An uair a tha na fianaisean uile deiseal nì an siorraidh an co-dhùnadh mu dè an ath rud a thachras. Innsidh cuideigin dhut dè an co-dhùnadh a tha an siorraidh air a ruighinn.

meal do naidheachd!

tapadh leat airson a bhith nad fhianais.

rudan ri chuimhneachadh

Faodaidh tu cuideachadh iarraidh an uair a tha thu nad fhianais.

'gabh mo leisgeul!'

Tha e ceart gu leòr do làmh a chur suas agus 'gabh mo leisgeul' a ràdh.

Ma dh'fhaodte gum feum thu stad airson d'anail a leigeil.

Ma dh'fhaodte gum feum thu glainne uisge no gum feum thu a dhol don taigh-bheag.

Ma tha thu a' faireachdainn tinn no sgìth, tuigidh an siorraidh, neach-aithris na cloinne agus an neach-lagha uile.

Feuchaidh a h-uile duine ri do chuideachadh.

ceistean?

Faodaidh tu ceistean sam bith a tha agad mu dheidhinn a bhith nad fhianais a sgrìobhadh sìos.

Faigh cuideigin gus do chuideachadh ma tha thu ag iarraidh.

Feuchaidh an neach-aithris, an neach-obrach sòisealta no an neach-lagha ris na ceistean agad air fad a fhreagairt.

CEISTEAN?	FREAGAIRT
A bheil mi ag iarraidh scrion no telebhisean shònraichte a chleachdadh?	
Cò a dh'fhaodadh a bhith na neach-taice dhomh?	
A bheil mi ag iarraidh tadhal air a' chùirt?	
Dè na rudan mu bheil mi draghail?	

Meal do naidheachd agus tapadh leat

na notaichean agad

Tha tuilleadh lethbhreacan den sgrìobhainn seo rim faotainn, air iarrrtas, air teip, riochd clò nas motha agus ann an cànanan coimhearsnachd.

Fòn gu 0131 244 2213.

© Dlighe-sgrìobhaidh a' Chrùin 2005

Tha an sgrìobhainn seo cuideachd ri fhaotainn air làrach-lìn Riaghaltas na h-Alba: www.scotland.gov.uk

Astron B41392 06/05 (Gaelic)

Gheibhear tuilleadh lethbhreacan bho
Bùth-leabhraichean Blackwell
53 Drochaid a Deas
Dùn Èideann
EH1 1YS

Òrdain Fòn agus ceistean
0131 622 8283 no 0131 622 8258

Òrdain Facs
0131 557 8149

Òrdain Post-D
business.edinburgh@blackwell.co.uk

Thathar a' meas gu bheil an t-eadar-theangachadh seo na riochdachadh cuimseach dhen tùs-sgrìobhainn

www.scotland.gov.uk